

SUCHÁŇ

„ tak si tu žijeme “

1349 - 2014

1349 - 2014

SUCHÁŇ

„ tak si tu žijeme “

OBSAH

Príhovor	5
Budova kultúrneho domu	7
Dom ľudový 7	9
Dom ľudový 93	11
Evanjelický kostol augsburského vyznania	13
Evanjelická fara	15
Evanjelická škola - turistická ubytovňa	16
Prírodný amfiteáter	18
Športový areál na loptové hry	19
Dom smútku a cintorín	20
Náučný chodník	23
Prírodné útvary	25
Pomník padlým	26
Drobná architektúra	27
Životné prostredie	28
Šport	29
Ľudové zvykoslovie	30
Laznícke osídlenie	33
Rôzne	34
Na záver	35

„Šesťstošesťdesiatpäť rokov. I sto je veľa. Storočnému starčekovi s úctou bozkávame dľaň. A šesťstošesťdesiatpäť ročným ? Naokolo dedinám, horám, poliam, jarčekom, studničkám, cestám, chrámom, praotcom, pramatkám, spomienkam. Šesťstošesťdesiatpäť krát bozkávame tvár. Akí to ľudia tu žili ? Málo – veľa vieme o nich ? Poznali Otčenáš. Bozkali spadnutý chlieb. Matky synom a dcéram slzy sušili. Mysleli na nás. Daj, Bože aj nám dobrého života. Aby aj o sto, sedemsto rokov, tí čo prídu po nás, poznali Otčenáš, bozkávali spadnutý chlieb. Aby niekto aj nám v spomienkach pobožkal tvár“.

Vážení spoluobčania, rodáci, návštevníci,

držíte a prezeráte si brožúrku o našej malebnej obci Sucháň učupenej na južných svahoch krupinskej planiny, v nadmorskej výške 502 - 505 m . Od roku 1968 je administratívne začlenená do okresu Veľký Krtíš. Prvá písomná zmienka o obci sa datuje z roku 1349, prvé osídlenie bolo už v stredoveku. Rozloha obce je 1633 ha. Počet obyvateľov je 269, národnostné zloženie je slovenské. Priemerný vek obyvateľov je 38 rokov.

Brožúrka je vydaná pri príležitosti 665. výročia od prvej písomnej zmienky a 230-ého výročia osamostatnenia evanjelického cirkevného zboru Sucháň. Zachytáva rozvoj obce po roku 1990 až doteraz.

V roku 1946 vznikol MNV (Miestny národný výbor) na čele s predsedom Pavlom Bohovým.

Dňa 13. novembra 1990 zasadala rada, kedy bola ukončená činnosť orgánov MNV a 10. decembra 1990 sa uskutočnilo prvé zasadnutie obecného zastupiteľstva, na základe zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Týmto zákonom vznikli nové samosprávne orgány „obce“ na čele so starostom obce a obecným zastupiteľstvom.

Funkciu starostky obce vykonávam od 01. februára 1993 doteraz. Obec má hlavnú kontrolórku, jednu zamestnankyňu. Obecné zastupiteľstvo má t.č. päť členov.

Zákon presne vymedzuje kompetencie starostovi, obecnému zastupiteľstvu, zastupovanie starostu, hlavnému kontrolórovi, obyvateľom obce a iné. Na obec postupne prechádza množstvo kompetencií v zmysle kompetenčných zákonov.

Hlavným zdrojom obživy obyvateľstva bolo a aj je poľnohospodárstvo, zamerané na chov hovädzieho dobytku, oviec, kozí, ojedinejšie koní (chov sa však začína rozvíjať). Od roku 2013 sa v našej obci chovajú pštrosy.

Od roku 1977 sa budoval v akcii „Z“ obecný vodovod, do prevádzky bol daný v júni 1980 Vodárenskej spoločnosti závod Veľký Krtíš, ktorý zásobuje obyvateľov našej obce a ovčín Ivaniškovú v katastri Dačovho Lomu dodnes.

Z infraštruktúry chýba kanalizácia, plynofikácia, z občianskej vybavenosti materská škola, absentujú drobné služby pre občanov. Občanov potravinami zásobuje

predajňa COOP Jednoty Krupina, ktorá je v prevádzke od roku 1959. V budove je predajňa Pohostinstva v prenájme súkromnej osoby.

Prevažná väčšina obyvateľstva pracuje v I.Družstevnej a.s. so sídlom v Dačovom Lome, ktorá sa transformovala z Poľnohospodárskeho družstva v roku 1989. Poľnohospodárske družstvo v našej obci bolo založené v roku 1952, v roku 1974 sa pričlenili hornoplachtinské lazy. V roku 1976 sa zlúčilo s JRD (Jednotné roľnícke družstvo) Dačov Lom, pod spoločným názvom JRD SNP Dačov Lom do roku 1990, kedy sa pretransformovalo na akciovú spoločnosť. Hospodári na prenajatých pozemkoch od vlastníkov. Menší počet občanov pracuje v Krupine, Zvolene, vo Veľkom Krtíši a blízkom okolí, ale i v ČR.

V posledných rokoch dochádza k odpredaju poľnohospodárskej pôdy firmám, ktoré majú zábery pokračovať – oživiť poľnohospodársku výrobu, zameranú na chov hospodárskych zvierat a výrobu produktov alebo na rozvoj vidieckej turistiky. Tieto aktivity pokladám pre obec prínosom.

Naša obec má bohatú históriu, zaujímavosti a pamätihodnosti, preto na základe schválenia Obecným zastupiteľstvom využívame vyhlásené granty ministerstvami, rôzne dotácie od jednotlivých donorov – vyhlasovateľov , aby sme tieto mohli opravovať- rekonštruovať. Obec využila aj čerpanie euro fondov v rámci Programu rozvoja vidieka.

Práve táto brožúrka zachytáva rozvoj našej obce, v ktorej si tak žijeme, vytvárame a zanechávame po sebe stopy – pre ďalšiu jej **históriu**.

Anna Triznová
starostka obce

Budova kultúrneho domu:

Bola postavená pod vedením tajomníka MNV Jána Šimkoviča zo Zemianskeho Vrbovku od roku 1966 v akcii „ Z „ . Zásľuhu mala vtedajšia skupina mladých občanov, ktorí sami vybavili povolenie vo Zvolene na výstavbu stavby ako aj financie, aby sa mali kde stretávať.

Do užívania bol daný 29.8.1970, kedy sa do jeho priestorov presťahoval MNV. Od roku 1971 predsedom a starostom bol p. Ján Miháľkin.

Od tej doby sa v ňom uskutočnilo stovky kultúrnych a rodinných podujatí. Budova slúžila skutočne na všetky akcie usporadúvané MNV a slúži aj dodnes.

Zub času poškodzoval schody, strecha začala pretekať. Obecné zastupiteľstvo schválilo opravu plochej strechy , ktorá bola v roku 2008 zateplená a prestrešená do dnešnej podoby, z financií obce a sčasti z príspevku vtedajšieho Obvodného úradu Veľký Krtíš.

Úradovanie na dnešné pomery bolo stiesnené, preto obecné zastupiteľstvo schválilo projekt: „**Prestavba a modernizácia kultúrneho domu v Sucháni**“

Kultúrny dom dostal cca po štyridsiatych rokoch nový šat a to vďaka podpore z Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013, z opatrenia 3.4.1 Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo.

Celkové náklady na projekt vrátane projektovej dokumentácie **113.137,84 € (3.408.390,- Sk)**, z toho z PRV **96.333,82 €, zo ŠR SR 11.148,00 € a 5 % z rozpočtu obce 5.656,00 €.**

Zhotoviteľ : BSS Senohrad s.r.o., Osloboditeľov 933, Krupina.

Rekonštrukciou sa vytvorili vhodné podmienky pre chod obecného úradu, pri organizovaní kultúrnych a spoločenských podujatí, verejných stretnutí s občanmi, spolkovej činnosti, ale i turistami a návštevníkmi v rámci vidieckej turisticky.

Predmetom rekonštrukcie bolo : *zmena dispozičného riešenia vnútorných priestorov (vytvorenie kancelárie starostu, archívu s kuchynkou), zateplenie vonkajšej fasády budovy, výmena vonkajších okien a dverí, vybudovanie hlavného vstupu s rampou pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu, sociálnych zariadení, zriadenie šatne pre vstupujúcich a miestnosť upratovačky, zmena schodiska- vytvorenie terasy, umiestnenie plastovej žumpy s kanalizačným pripojením, výmena novej vodovodnej a elektrickej prípojky, oplatenie areálu budovy.*

Stavanie kultúrneho domu r. 1966

Kultúrny dom pred rekonštrukciou

Kultúrny dom po rekonštrukcii - pohľad čelný

Pohľad východný

FS Čipka v Honte

Pohľad severný

Dom ľudový 7:

Vybudovaný bol okolo roku 1870 z kameňa spájaného premiešanou hlinou. Je vlastníctvom obce, zapísaný v ústrednom zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok.

Obec v roku 1991 vypracovala zámer na jeho obnovu s finančnou podporou fondu Pro Slovakia pri ministerstve kultúry SR.

V prvej etape v rokoch 1992 – 1993 sa vykonali nasledovné práce : oprava strechy, vrátane výmeny slamených dielcov, výmena stropu na celom objekte – hrady, dosky.

V druhej etape v roku 1995 to bola komplexná generálna obnova, kde sa vykonali nasledovné práce : oprava vonkajších a vnútorných hlinených omietok, vybielenie vápnom, zásyp povaly zeminou – hlinou, oprava podsteny, výmena všetkých atypických dverí, nátery dverí bezfarebným lakom, zhotovenie lesy – oplotenia.

Pri realizácii prác boli použité pôvodné materiály a tradičné technológie – hlinená omietka (mazanina zmiešaná plevami alebo nasekanou slamou), na opravu strechy použitá ražná slama, ručne mlátená a viazaná.

Verejnosti bol sprístupnený v júli 1996, dokumentoval život a bývanie z prvej polovice 20.storočia.

Dom ľudový má trojpriestorové dispozičné riešenie s podpivničenou izbou. Obytná časť izba (chyža) so vstupným priestorom (pitvorom) v zadnej časti s dymovou kuchyňou (čiernou kuchyňou). Súčasťou bola komora na uskladnenie obilia, zeleniny, pracovného náradia, časť bola obývaná mladomanželmi, za ňou stajňa (stajňa). Strecha sa pokrývala hladkou slamenou krytinou z troch druhov slamených dielcov (šúbikou) – ústrech, babka, kosák. Hrebeň strechy sa pokrýval vrstvou pazderia a slamy, pritlačenej prekryženými drúčikmi (koňami). Odkvap prečnieva do dvora a čelnej strany tak, aby prekryl podstenu – vymurovanú z kameňa a hliny.

Nakoľko poveternostné podmienky – privalové dažde a silné vetry, postupne narúšali slamenú strechu a voda presakovala do objektu, obec musela pristúpiť k celkovej výmene – oprave strechy. Plán a rozpočet bol uchovať strechu zo slamy, avšak nebola dostatočná finančná podpora. Preto po konzultácii s Krajským pamiatkovým úradom, tento povolil prekrytie pevnou krytinou. Oprava sa vykonala v jeseni roku 2012 za finančnej podpory z MK SR a následne v roku 2013 obec prostredníctvom nezamestnaných občanov vykonala dokončovacie práce a to: vysprávkovanie vnútorných a vonkajších omietok hlinou, podláh, podsteny , kompletné vybielenie stien vápnom, náter podhľadu, náter dverí, výmena lesy.

Podakovanie patrí všetkým , ktorí na záchranu tohto diela priložili svoju ruku.

19. júla 2014 sa objekt opäť sprístupní verejnosti. Dokumentuje historicko-etnografickú expozíciu obce.

pohľad pred generálnou opravou

Sprístupnenie verejnosti júl 1996

Dom ľudový interiér izba

Dom ľudový interiér komora

Slamená strecha havarijný stav

Mlátenie slamy a viazanie október 2001

Objekt po oprave - pohľad južný

Objekt po oprave - pohľad čelný

Dom ľudový 93:

Dom je vlastníctvom obce, odkúpila ho v roku 2002, je zapísaný v ústrednom zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Postavený bol v roku 1830, z kameňa spájaného hlinou.

V roku 2004 až 2006 prešiel generálnou opravou s finančným príspevkom MK SR a spolufinancovania obce. Vykonali sa nasledovné práce : demontáž starých hlinených vonkajších a vnútorných omietok, nová elektroinštalácia, výmena stropu nad pivnicou, nové vonkajšie a vnútorné vápenno cementové omietky so zachovaním ornamentov na čelnej a južnej stene, vymaľovanie – vykalenie vápnom , zasprávkovanie podláh dusanou hlinou, oprava atypického komína, podsteny a vyhotovenie novej lesy – oplotenia.

Verejnosti bol sprístupnený v júli roku 2006.

Zámerom obce v tomto objekte bolo vyučovať ľudové remeslá a ručné textilné techniky. Projekt však bol neúspešný. Preto slúži ako expozícia, kde interiérové vybavenie je situované do obdobia konca 19. a začiatku 20.storočia.

Dispozične pozostáva z izby (preňej) so vstupným priestorom (pitvorm), dymovej kuchyne s mašinou, komory alebo izby (zaňej), a pivnice. V izbe preňej sú umiestnené krosná, kde sa v minulosti tkalo skoro v každej domácnosti cca do 60-ich rokov. Prostredníctvom tvorivých dielní sa dostáva tkanie do povedomia mladých žien ako doplnkový finančný zdroj vlastného príjmu (možnosť aj živnosti).

Pôvodné ornamentey na čelnej stene

Rekonštrukčné práce - atypické ornamentey čelnej steny

Pobož. obrázok

Pobož. obrázok

Interier izby prednej

Krosná

Dymová kuchyňa

Interier izby zadnej

Pohľad DE

Evanjelický kostol augsburského vyznania:

Je zapísaný v ústrednom zozname nehnuteľných kultúrnych pamiatok. Je to renesančný kostol zo 16. storočia – presný rok 1530. Postavená bola súčasne aj *zvonica s obranným múrom*. Po generálnej oprave zostala s nej spodná časť, slúži ako vstupná brána dodnes. Prestavaný bol v rokoch 1660 až 1713, kedy bol vpísaný do biskupského protokolu. Prvé evanjelické bohoslužby boli odbavené v r. 1713 v X. nedeľu po Trojici.

Generálna oprava sa uskutočnila v r. 1869 až 1870. Okolo r. 1874 prešiel barokovou úpravou, kedy zväčšili loď, zaklenuli priestor svätyne, zväčšili okná, bola pristavená *veža*. *Podlaha* v kostole bola drevená, v r. 1875 bola vymenená za kamennú. V roku 1899 bol staviteľom Lambertom Bokkelevom postavený nový *oltár* v dnešnej podobe. Za pôsobenia farára Samuela Fuscha (1888-1910) boli zakúpené tri veľké *zvony*. 12. augusta 1916 boli násilne odobraté pre potreby armády a zostal lež jeden malý. (zo zápisov Jána Sudru).

V roku 1924 sa vykonalo pokrytie strechy a veže šindľom a v r. 1936 bola vykonaná rekonštrukcia strechy, krovu a hromozvodu.

Neskôr v 20-om storočí sa realizovala maľba interiéru a z exteriéru sa omietol kostol šľachtenou omietkou škrabanou (brizolitom). Prostredníctvom Komunitného mini grantového programu A-projektu Liptovský Hrádok bola vykonaná elektrifikácia zvonov a oprava schodov na chór. Následne sa realizovali drobné úpravy v exteriéri - oprava podhľadu pod chórom z jaseňových paluboviek.

V roku 2008 bol uskutočnený umelecko-historický výskum, ktorého predmetom bolo určenie vývoja a spresnenie datovania stavby kostola – potvrdený rok 1530. Výskum bol financovaný z dotácie MK SR a 10 % spoluúčasť cirkvi.

V priestoroch prírodného amfiteátra a areálu bývalej školy sa v r. 2001 konalo stretnutie konfirmandov, ktorí boli konfirmovaní pred 50.imi a viac rokmi. V roku 2002 po 40.-50.rokoch od konfirmácie. V roku 2003 tu cirkev v spolupráci s obcou organizovala celodenné stretnutie mládeže hontianskeho seniorátu s duchovným a športovým programom.

7. novembra 2010 bola odhalená pamätná tabuľa farárov pôsobiacich v cirkevnom zbore Sucháň od roku 1784 po rok 1963 :

Daniel Kováč (1784-1802) , Jakub Gally (1802-1851), Ján Ambrózy (1851-1874), Samuel Schultz (1874-1888), Samuel Fuchs (1890-1910), Ivan Šimkovič (1911-1946) Miroslav Križan (1947-1963)

Spoloční farári pre cirkev Dačov Lom – Sucháň Vincent Blaško (1963-1970), Rudolf Záhumenský (1970-1977) Juraj Macko (1977 – naďalej).

V tom roku (2014) sa vykonávajú drobné opravy – nátery dverí, okien, je to príprava na 230-e výročie osamostatnenia evanjelického cirkevného zboru Sucháň (rok 1784).

Evanjelický kostol

Evanjelický kostol v zime

Evanjelický kostol v lete

Pamätná tabuľa

Malba nad kazateľnicou

Stará zvonica, t.j. vchod do kostola

Evanjelická fara:

Objekt fary bol postavený v roku 1914. Pre potreby pôsobiacich farárov slúžila obytná časť, pozostáva z kancelárie, a miestnosti na bohoslužby, ktoré sa tu konajú počas zimných mesiacov . Strecha fary bola postupne opravovaná a to aj za pomoci Poľnohospodárskeho družstva Sucháň. Taktiež sa postupne vybudovala kúpeľňa so sociálnych zariadením, oprava komory, skladu náradia, kuchyne a chodby, vykonané boli nátery dverí. Bol zakúpený riad, stoly a stoličky.

Okrem bohoslužieb sa tu konajú stretnutia úradských z obce Dačov Lom a Sucháň, spevokolov, stretnutia učiteľov zo ZŠ v Senohrade a iné duchovné podujatia. V roku 2012 rádio Regina Banská Bystrica pripravila reláciu „Zvony nad krajinou“. Miestne ženy sa tu v posledných rokoch začali stretávať a učiť jedna od druhej rôzne ručné práce, recepty jedál, pečenie medovníkov, trubičiek a iných pokrmov. Inšpiráciu na ručné práce im dáva aj pani farárka z cirkevného zboru z Cerova Mgr. Anna Kukulová. Ženy pripravujú darčeky pre ľudí zúčastnených na bohoslužbách na Štedrý večer, Veľkú noc , MDŽ a k iným príležitostiam.

Evanjelická fara

Tvorivé dielne počas konania festivalu Čipka v Honte 2012

Tvorivé dielne pod vedením farárky Mgr. Kukulovej

Evanjelická škola - turistická ubytovňa:

Prvá škola bola drevená, v roku 1787 vystavala evanjelická cirkev murovanú školu z kameňa, ktorá bola pokrytá šindľom. V roku 1912 bola prestavaná do dnešnej podoby. Posledné úpravy na nej vykonal MNV v rokoch 1970 – 1972 a obec v rokoch 1989 a 1990, kde bola prekrytá strecha, opravená vonkajšia fasáda.

Učítelia, ktorí v Sucháni pôsobili :

Ján Chrapaň – *bol prvým učiteľom, obdobie pôsobenia nie je známe,*
Juraj Czéry (1732 – 1735),
Ondrej Schindler,
Juraj Komžil – *obdobie ich pôsobenia nie je známe,*
Anton Siziří (1740 – 1748),
Ján Hamary (1749 – 1787),
Štefan Kupec (1787-1806),
Ján Krištof-Thébus (1807 – 1848),
Ludovít Cebany (1848 – 1856),
Peter Orozházy (1856 – 1899) – *bol učiteľ, notár, kantor, založil župnú štepticu (pri terajšom futbalovom ihrisku),*
Pavel Bodnár (1899 – 1910),
Bartolomej Krpelec (1910 – 1921),
Gustáv Husák (1921 – 1932),
Ivan Filipek (1932 – 1936),
Ján Felix (1934 – 1936),
Štefan Zupka (1946 – 1947),
Pavel Hrubík (1947 – 1948),
Jozef Orosláň (1948 – 1949),
Pavel Fransko (1949 – 1950),
Cyril Baran (1950 –1955),
Pavel Mitter (september – október 1955),
Ján Mótovský (1955 – 1959),
Martin Budaj (1959 – 1979) – *posledný učiteľ v Sucháni.*

V školskom roku 1960/1961 sa škola stala dvojtriednou. Od 1.sept.1971 sa stala jednotriednou a k 1.sept. 1979 bola integrovaná do ZŠ Senohrad až doteraz. Aj materskú školu deti navštevujú v obci Senohrad.

Od roku 1994 evanjelická cirkev objekt prenajala obci, ktorá v roku 1995-1996 vykonala nátery všetkých okien, dverí, vnútorných stien a stropov, opravila kúpeľňu a WC, veľkú triedu a zriadila tu turistickú ubytovňu, počas letnej sezóny. Bola sprístupnená od júla 1996. Ako prví tu boli ubytovaní Holanďania,Belgiciania, Poliaci, Maďari a iní

návštevníci z celého kúta Slovenska. Od roku 2004 sa do roku 2012 pravidelne pripravili kurzy paličkovanej čipky v rámci konajúcich sa festivalov Čipka v Honte. Pravidelne sa tu stretáva kresťanská mládež pod vedením Mgr. Mojžiša zo Zvolena, táto pripravuje predvečerné stretnutie pre občanov obce na prírodnom amfiteátri. Obec usporadúva pre deti rôzne súťaže a hry.

Posledné štyri roky je návštevníkov na ubytovanie len sporadické.

V roku 2014 obec v spolupráci s evanjelickou cirkvou vykonala náter strechy a odkvapových zvodov, opravu komínov, ďalej obec vykonala opravu – zasprávkovanie vonkajšej fasády a následne vymalovanie, ako aj výmenu vchodových dverí.

Do budúcnosti by bolo vhodné vykonať vnútorné úpravy objektu – výmenu okien, podláh, vykurovanie, vymalovanie stien, aby objekt mohol byť v prevádzke celoročne. Budú sa hľadať možnosti na rekonštrukciu v rámci vyhlásených výziev, objekt môže slúžiť ako polyfunkčný objekt, tak domácim občanom ako i cudzím návštevníkom.

Turistická ubytovna (strecha pred náterom)

Turistická ubytovna (strecha po nátere)

Interier

Prírodný amfiteáter:

V roku 1997 obec so súhlasom evanjelickej cirkvi vybuodovala v tesnej blízkosti ubytovne prírodný amfiteáter z rozpočtu obce. Amfiteáter sa využíva na rôzne obecné aj cirkevné podujatia ako i rodinné oslavy.

3.-5.júla 1999 sa tu poriadili oslavy 650. výročia prvej písomnej zmienky o obci a 215.výročie osamostatnenia cirkevného zboru Sucháň.

V roku 2003 sa tu konal prvý ročník festivalu Čipka v Honte, kde v scénickom programe „Tichá krása “ vystúpili dedinské folklórne skupiny z okolitých obcí . V roku 2007 piaty ročník festivalu s programom „Zore moje, zore ...“, kde ako hosť vystúpil FS Sálašan z Nadlaku z Rumunska. V roku 2012 sa konal desiaty ročník festivalu so scénickým programom „ Od kolísky ...“, výstava toho istého názvu sa konala na evanjelickej fare. Festival Čipka v Honte sa konal v rámci Mikroregiónu Východný Hont (MR VH) od roku 2004. Bol zameraný na oživenie paličkovanej čipky v členských obciach MR VH, okolitých obciach ako i klubov paličkovanej čipky v rámci Slovenska. Každoročne sa konali výstavy tradičnej paličkovanej čipky v odevných súčiastiach ako i kurzy hontianskej paličkovanej čipky. Od roku 2006 súčasťou festivalov sa stali súťaže paličkovanej čipky, kde bola zadaná konkrétna téma ako napr. „ O najkrajší ručníček, Strom života, Sedemdesiat sukni mala..., Krása letačky, Vtáčik letáčik, a najkrajší obrúsok.“ Čipkárky pri tvorbe museli použiť vzory a motívy hontianskej čipky.

V júni 2012 vystúpili súbory Slovákov žijúcich v zahraničí a to zo Srbska, Rumunska a Chorvátska, ktoré organizovalo Občianske združenie „ Slováci Slovákom“

Amfiteáter

Pohľad do hľadiska na amfiteátri

Športový areál na loptové hry:

V jeseni roku 1999 obec vybuodovala v tesnej blízkosti amfiteátra športový areál na loptové hry (volejbal, basketbal, nohejbal) s osvetlením , vďaka finančnej podpory nadácie Ekopllys. Využíva sa na rôzne obecné a cirkevné športové podujatia, pre miestne deti a mládež, využívajú ho návštevníci v turistickej ubytovni.

Pri športovom areáli je možnosť si posedieť pri ohnisku a hudbe.

Práce na výstavbe

Amfiteáter so športovým areálom

MDD

MDD

Dom smútku a cintorín:

Do užívania bol odovzdaný v roku 1987, bol budovaný v akcii „Z“. V roku 2002 obec vykonala na Dome smútku prestrešenie plochej strechy, ako aj vymalovanie vonkajšej a vnútornej fasády.

V roku 2013 bola vykonaná výmena dlažby pred vchodom do domu smútku, odvodnenie dažďovej vody, po okrajoch bola položená zámková dlažba. Opravy sa vykonali z rozpočtu obce. V pláne obce je výmena okien a oprava stien exteriéru.

Areál cintorína sa rozprestiera pomerne na veľkej ploche, spravuje ho obec. Je to posledné miesto odpočinku pre našich zosnulých. V spodnom cintoríne, ktorý je najstarší boli v roku 1848 pochovaní občania, ktorých postihol mor. V hromadnom hrobe boli pochovaní sovietski vojaci, ktorí zahynuli počas bojov na našom území. Pozostatky niektorých boli exhumované a prevezené na cintorín do Martina.

Práve v tejto časti cintorína sa nachádza množstvo solitérnych drevín - pamätihodností obce a to niekoľkoročných jaseňov, líp, taktiež aj v kostolnom dvore lipa a nad obranným múrom kostola dub. Nad kostolom je vysadený čerešňový a jablonoňový sad.

Tvoria nádhernú alej a raj pre vtákov a včelstvo.

V novom cintoríne obec v roku 2013 vybudovala chodník z rozpočtu obce v dĺžke 60 m a šírke 1,20 m. Bol ukončený koncom októbra, pred pamiatkou zosnulých.

Celkovú údržbu celého areálu cintorína vykonáva obec prostredníctvom nezamestnaných občanov z obce na výkon aktivačnej činnosti a menších obecných služieb. Patrí im poďakovanie.

DS jeseň cintorím so stromami

Chodník v novom cintoríne

Náhrobný pomník v cintoríne

Lipy v st.cintoríne

Práce v cintoríne nezamest. občanmi

Jasene v okolí ev. kostola

Dub v cintoríne

Náučný chodník:

Naša obec má krásnu faunu a flóru, má množstvo zaujímavostí, prírodných útvarov. Jedinou zaujímavosťou v rámci celého Slovenska je „Trúbiaci kameň“.

Obec v roku 1998 vyznačila za asistencie odborného značkára p. Slavomíra Frčka trasu turistického chodníka. V roku 2006 za finančnej podpory Nadácie Ekopolis Banská Bystrica vykonala vyhotovenie a osadenie 10 ks hlavných panelov a malých panelov (legendy a povesti) a vydala skladačku „Náučný chodník Sucháň“.

Dlhšia trasa

- **zelená značka** vedie od dolného konca dediny dvoj bytovky popri zurčiacom potoku celou suchánskou dolinou. Táto trasa trvá necelé dve hodiny.

Kratšia trasa

Z obce Sucháň po ceste III. triedy v smere Čebovce, cca pri 3 km jazdy vozidlom odbočíte pri malej hôrke vľavo a pokračujete po spevnenej asfaltovej ceste k lokalite Zabry – odtiaľ vedie **žltá značka**, je tam odpočívadlo s informačnou tabuľou, tu odstavíte auto. Pokračuje pešo cca 30 minút po **žltej značke**, v pravo miernym svahom dostanete sa na lúčku a zabočíte vľavo popri studničke smerom do lesa. Prídete na čistinu, kde sa stretávajú trasy z obce (zelená značka) a trasa zo Zabier (žltá značka) a ste na tvare miesta.

Informačná tabuľa udáva stručnú históriu a správne „trúbenie“. A len päť minút vystupujete strmším svahom a pred očami máte balvan

„TRÚBIACI KAMEŇ“

Je sopečného pôvodu v ľudovom poňatí „zvonovec“. Nadzemná časť má nepravidelný oválny tvar s obvodom po dĺžke 365 cm, po šírke 240 cm a výšku na najvyššom bode 120 cm. Trúbiace otvory sú pravdepodobne vysekané ľudskou rukou, rovnako ako štvorčíslicie na severozápadnej stene – 1194 s dvojbodkou nad deviatkou. Pri nepodobnosti prvých dvoch číslíc ho možno prečítať aj ako 1794. Ani jedna z číslíc v dejinách Sucháňa nezaznamenáva žiadnu významnú historickú udalosť. Pánovi Jánovi Mihálkinovi (miestnemu etnografovi) poradil jaskyniar František Radinger z Lučenca, aby číslicu porovnal s islamským letopočtom. Islamský letopočet sa počíta od roku 622 nášho letopočtu. Po prepočte to znamená rok 1572 ($1000-622=378+1194=1572$). To je rok, kedy už Turci v tomto kraji boli. Aj dvojbodka nad deviatkou sa vyskytuje v tureckom číslovaní. Možno ani toto vysvetlenie sa nezakladá na pravde.

Na kameni je ešte jeden pôvodný obrazec, ktorý je smerovým značením terénu. Trojuholníková základňa znaku je značením samotného kameňa ako východiskového bodu. Priamku, ktorá z neho vychádza, kolmo pretína v pravom uhle ďalšia. Šípky ich rozdeľujú na štyri polpriamky – ukazovatele smeru: Na Špani laz, do suchánsko – plachtinskej doliny, kde je obdĺžnikový znak s krížikom, do Zabier

a na studňu Turčianku, na ktorej je ďalší znak.

Z uvedeného vyplýva, že kameň upravili Turci. Mohli to byť zvedovia, alebo hliadky, ktoré prišli do neznámeho terénu bez jeho predošlých znalostí.

K lokalite Zabre sa viaže povesť Turčianka o trúbiacom kameni a studničky Turčianka pod bývalým Ondrejovým lazom.

Na kameni sú dva trúbiace otvory, aby kameň zatrúbil, musíte fúknúť ako do trubky do vrchného otvoru. Správne fúknutie vylúdi spodným otvorom ozvenu, ktorá sa rozozvučí okolitým terénom. Vyskúšajte to.

Trúbiaci kameň

Detail otvorov - do horného sa fúka (trúbi)

Ján Mihálkin miestny etnograf

Informačný panel

FS - hraná povesť o TK

MDD 2014 pri trúbiacom kameni

*Sedem dolín, vrškov, nejaký mrak valí. To obor, strážca hôr, veľký kameň valí.
Kde ho postaviť mám? Kde mu najdem miesta ? Zadumá, po chvíli ukáže sa cesta.
Kadiaľ mrak putuje, nájde cestu aj zvuk. Tu sa zrazu ozve nad hlavou mu –kukuk.
Sedem ráz kukučka silno zakukala, sedem ozvien vracia naspäť bralo, skala.*

*To až do Plachtiniec vracia sa ozvena, oni majú skalú, my hory z kameňa.
Dumá obor dumá : Vydlabem v ňom dieru a takto ozvučím, sedem dolín veru.
Keď prácu dokoná, unavil si telo, vo svojom príbytku, pospať sa mu chcelo.
Stiahol sa do útrob hory pod previsom a tam si pospáva. Precitne len časom.*

*Čuduje sa ľuďom, čuduje sa veru, keď si obzerajú do kameňa dieru.
Už sa poberajú, niekedy k nemu húfom, keď niekto zatrúbi, koniec je jeho snom.
Potom v jeho mysli spomienky ožijú a zvažuje ľudskú smiešnu teóriu, kedy ako vznikol,
Komu slúžil k dobru, či Turkom, Tatárom, lebo nášmu ľudu.*

*Vytvoril ho k dobru, pravda večná taká. Chráňte si ho ľudia, nepúšťajte draka,
Nebojte sa, tu som, nebudete mať hlad. Strážim verne vekmi, váš dedičstva poklad.
Keď si aj myslíte, že víchrica sa ženie, ochránim, zatrúbim, dám vám včas znamenie.
Tak milí ľudkovia, idte lesom stále, ku vášmu kameňu, nech vám t r ú b i ďalej.*

(Mária Mihálkinová „Urbárske fantázie , pravdy a výmysly“ 2010)

Bystrinný tok

Prírodné útvary:

Výmera suchánskeho chotára je 1633 hektárov, z toho 200 ha lesov, ktoré patria Urbárskej spoločnosti Sucháň. Nachádzajú sa prevažne na svahoch Suchánskej doliny v južnej časti chotára. Zachovali sa v nich prírodné útvary, ktoré vznikli v dôsledku erupčnej činnosti sopiek Čelovskej formácie v období stredného miocénu. Sú to Trpasličia jaskyňa, Jaskyňa Suchánska trhlina, Previs pod Kútom - vedené v zozname jaskýň, a možno i ďalšie – doteraz nepreskúmané.

Tieto jaskyne sú z bezpečnostných dôvodov verejnosti neprístupné .

Trpasličia jaskyňa

Previs pod kútom

Suchánska trhlina

Pomník padlým:

Vybudovaný bol v roku 1955 na počesť padlým našim občanom v druhej svetovej vojne. Vojna si vyžiadala životy 14 suchánskych občanov, ich mená sú vyryté na tomto pomníku. O opravu a kvetinovú výsadbu sa stará obec a pozostalí zosnulých. Pri pomníku sa konajú sa spomienkové slávnosti k okrúhlym výročiam s kladením kytíc.

Pomník

Podujatie

Drobná architektúra:

Obec vykonala v roku 2009 za finančnej podpory Agentúry životného prostredia v Banskej Bystrici prostredníctvom „Programu obnovy dediny“ opravu – prestrešenie panelovej autobusovej zastávky s tabuľami na oznamy, taktiež prestrešenie studne Antolovka s kolesom na ťahanie vody, ako aj premostenie cez potok drevenou lavičkou.

Pri studni Obertovka v roku 2002 skupina občanov obce vykonala premostenie potoka na prejazd osobným motorovým vozidlom, ako aj oprava studne Benikovka s osadením pumpy a to vďaka finančnej podpore A-prjektu Liptovský Hrádok.

Všetky tri studne v prípade výpadu miestneho vodovodu zásobujú občanov obce a zvieratá pitnou vodou.

Autobus. zastávka

Lavička cez potok

Opravená studňa Antolovka

Studňa Benikovka

Životné prostredie:

Obec Sucháň od roku 1992 na udržiavanie čistoty v obci a tým aj na ochranu zdravého životného prostredia, zamestnáva nezamestnaných občanov, vedených na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Veľký Krtíš. Títo vykonávajú práce ako : kosenie verejných priestranstiev, cintorínov, okolia fary, evanjelického kostola, ľudových domov, turistickej ubytovne, ihriska, čistenie cestných rigolov, drobné opravy na obecných budovách, úprava náučného chodníka, údržbu verejnej zelene, zimnú údržbu miestnych komunikácií a iné.

V intraviláne obce je množstvo zelene, s množstvom pamätihodností obce, medzi ktoré patria solitéry - smrek, pagaštany, vrbá previsnutá, jasene.

Pagaštan v parku pri aut.zást

Pohľad na stred obce

Lán poľa na sucháňskych lazoch

Gaštan jedlý

Šport:

Na športovú činnosť sa od druhej polovice sedemdesiatych rokov využíva futbalové ihrisko, v hornom konci obce, ktoré nie je vo vlastníctve obce, má svojich vlastníkov, ktorí však voči športovej činnosti nemajú žiadne výhrady. Pokiaľ sa nevybudovalo ihrisko v susednej obci Dačov Lom, futbalové zápasy sa hrávali na tomto ihrisku. Teraz sa tu hrávajú len priateľské turnaje a zápasy. Obec prostredníctvom projektu A-Projektu Liptovský Hrádok zakúpila kompletne futbalové dresy vo farbe obecnej zástavy pre 15 hráčov, ktoré využívajú pri zápasoch a turnajoch doma i v okolitých obciach.

Areál futb. ihriska

Futbalové ihrisko - turnaj

Ľudove zvykoslovie:

Klenotnica ľudového zvykoslovie našej obce je bohatá. Zvyky a obyčaje zapadajú do kolorytu zvykoslovie Hontu. Najkrajším obdobím bolo obdobie od suchánskej hostiny (prvá nedela po pamiatke zosnulých) do Troch kráľov (6.január).

Začiatkom organizovania folklórnej činnosti v našej obci bol vznik ženskej speváckej skupiny pri vtedajšej miestnej organizácii Slovenského zväzu žien z podnetu neb. Anny Jánošovej, ktorá bola predsedníčkou. V roku 1981 vznikla zo speváckej skupiny folklórna skupina. Jej prvým uceleným spracovaním miestneho zvykoslovie, piesní a tancov bolo pásmo „Krštenie“. Folklórna skupina absolvovala niekoľko vystúpení mimo obce. Vedúcim bol a doteraz aj je p. Ján Mihálkin.

Staršiu generáciu postupne vystriedala mladšia, ktorá vyrástla v detskom folklórnom súbore „Suchánik“ ktorý v r. 1986 založila neb. Mária Mihálkinová. Po šiestych rokoch zanikol.

Skupiny postupne našťudovali obrázky kalendárneho, rodinného a spoločného zvykoslovie akými boli : obliekanie mladej nevesty – spievanie na zore, svadobné vinše a zvyky, s uterákmi, košelami, košiarom, voľba mládeneckého richtára, pásmo od Lucie do Troch kráľov, žatevné zvyky, rukovačka a iné. Scenáre pripravoval p. Ján Mihálkin.

Skupina v roku 1994 absolvovala zájazd do Dánska – mesta Hárlev, kde počas pobytu nahrala tri ľudové piesne pre štátny rozhlas v Kodani, podala sedem vystúpení.

Roku 2000 v spolupráci s ľudovou hudbou Jána Cútha z Dobrej Nivy nahrala magnetofónovú kazetu „ A napresriet Sucháňa kukulienka kukala ...“, 22 ľudových piesní . Od roku 2003 sa skupina pravidelne zúčastňovala festivalu Čipka v Honte.

V roku 2009 natočila prostredníctvom Slovenskej televízie pásmo „Vianoce na Honte“, kde okrem našej skupiny účinkovala folklórna skupina Bažalička z Plachtiniec a Príbeliec, pod vedením Juraja Galvána z Bratislavy. Toto pásmo bolo v STV odvysielané už päťkrát vždy na Vianoce .

V septembri 2009 Krajské grémium vtedajšieho HZDS-LS deti obdarovalo detským ihriskom v parku pri autobusovej zastávke. Program ďalej pokračoval na prírodnom amfiteátri, kde bol slávnostne pokrstený zborník „Prírodné dedičstvo obce Sucháň“, ktoré vydal Obecný úrad Sucháň , Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Katedra biológie a ekológie, Fakulty prírodných vied UMB v B.Bystrici. Editorom publikácie je Ing. Peter Urban, Phd. v spolupráci niekoľkých recenzentov. Publikácia bola vydaná vďaka odborníkom a finančnej pomoci bansko-bystrického samosprávneho kraja a nadácie Matice Slovenskej.

V práci skupiny sa v dôsledku odchodu mladých ľudí z dediny začína prejavovať generačný problém. I napriek tomu, sa ho snažíme preklenúť.

FS otvorenie detského ihrisko

Detsk. ihrisko pohľad

Deti v kroji

Krst zborníka suchánskou paličkovanou čipkou

Krst zborníka - krstný otec Mgr. Kušík

FS - Pásmo „Krstenie“

Vianoce na Honte

FS Spievanie na zore Svadba

Hrachovinka Senohrad starější

Hrachovinka Senohrad s duchnami

FS Sucháň v Lackove r. 2004

Laznícke osídlenie:

Na konci prvej polovice 20. storočia mala obec 56 lazničkových usadlostí. Hlavným zdrojom obživy bolo poľnohospodárstvo, chov oviec a dobytky, doplnkovými včelárstvo a ovocinárstvo. Po vzniku JRD v roku 1952 postupne strácali svoje poslanie a mnohé z nich zostali opustené. Toho času tu žije 30 obyvateľov.

Od roku 1998 vlastníci, ktorí už nebývali v našej obci začali odpredávať rodinné domy aj s pozemkami. Predaj sa vo väčšej miere začal od roku 2010. Pre obec je to aj prínosom, nakoľko terajší vlastníci majú záujem podniknúť na pôde a tým možnosť vytvorenia pracovných príležitostí.

Tak ako život na suchánskych lazoch na konci prvej polovice 20. storočia strácal svoje poslanie, tak od roku 2010 život na lazoch začína ožívať, čo dokazuje aj fotodokumentácia.

Chov oviec

Chov HD bezúdrž

Lazy chov HD zima

Chov pštrosov

Rôzne:

Dňa 15. júna 1999 našu obec v popoludňajších hodinách zasiahli výdatné dažďové zrážky, za necelých 20 minút sa potok Suchánik vylial.

V januári 2001 obec zasiahla silná poľadovica a napáchala škody na urbárskych lesoch, aj na elektrickom vedení. Obec každoročne organizuje pre deti a mládež, ako aj pre dospelých rôzne podujatia .

Vyliatie potoka rok 1999

Zimná idilka - kalamita r.2001

Cirkus JUNG z ČR

Historický šerm pod TK

Lukostrelba

Zahr. študenti na študijnej ceste - vidiecky turizmus

Na záver

Život človeka plný práce, radostí aj starostí - sa veľmi rýchlo mení.

Čo bolo včera dobré, zajtra už nemá ceny.

Taká je však pravda odveká,

že Boh vložil svoj dar do rúk človeka .

Tisíce rokov ľudia v dedinke tu žili,
v potu tváre a ťažkou prácou sa užívali.

1349 - 2014

SUCHÁŇ „ tak si tu žijeme “

Vydal: Obec Sucháň rok 2014

1. vydanie

Náklad: 500 ks

Zostavila: Anna Triznová

Výpisy: Sucháň , Sucháň - tradície ľudovej kultúry II,
(použité z brožúrok) Sucháň zvyky a povesti,
Dejiny cirkevného zboru Dačov Lom a Sucháň,
ktorých autorom je Ján Miháľkin Zborník Prírodné
dedičstvo obce Sucháň autorom Peter Urban

Tlač: Róbert Jurových – Nikara , Krupina

Grafika: Adrián Jakubča

Foto: archív obce Sucháň

Vydané s finančnou podporou banskobystrického
samosprávneho kraja, nadácie Matice Slovenskej.

Bez jazykovej úpravy

ISBN 978-80-971702-6-4

